

Vergeet de basis niet

Tekst: Vinod Shankar - AdVee dierenartsen

Beeld: Twan Wiermans

Varkensverzorgers vandaag de dag zijn gedreven en doen hun uiterste best om alles zo goed mogelijk te doen. Toch valt er nog steeds veel te verbeteren. Heel vaak zijn dit vrij basale dingen, die toch grote gevolgen kunnen hebben op de gezondheid van het dier. Zo kunnen opstartproblemen bij pasgeboren biggen of na het spenen, uiteindelijk negatieve gevolgen hebben voor de 'groeicarriere' van het vleesvarken! Voor mij als dierenarts is het heel erg belangrijk om de zaken te benaderen vanuit de basisprincipes: 'rust, reinheid en regelmaat'.

Voor de vaders en moeders onder ons: denk eraan hoe het was toen uw kind nog een baby was. Een goede kraamzorg begint natuurlijk bij het opleggen van de zeugen in een goed gereinigde en ontsmette kraamafdeling. Basale hygiëne bij elke nieuwe ronde verlaagt de infectiedruk ten aanzien van bijvoorbeeld *E. coli* en coccidiose. Alert zijn op de voercurve, de voeropname en de wateropname bij de zeugen voorkomt onder andere zucht, uierontstekingen en eventueel clostridiumdiarree bij de biggen. Zorg ook voor een rustige omgeving voor de zeugen. Dit voorkomt stress, wat slecht is voor het geboorteprocess. Geen keiharde muziek dus in de kraamstal en rustig met de dieren omgaan. Een lekker

warm biggenest voorkomt dat de biggen verkleumen en liever in een hoekje blijven liggen in plaats van aan de uier. Dit voorkomt ook diarree als gevolg van buikkrampe.

Veel zeughouders enten de zeugen in de dracht met het idee de biggen te beschermen tegen aandoeningen. Deze bescherming verloopt via de opname van antistoffen uit de biest. Maar als de biestvoorziening van de biggen niet optimaal is, kan er eindeloos gevaccineerd worden. Zolang de biggen geen of onvoldoende antistoffen opnemen, is vaccinatie weggegooid geld. Een goede biestopname is daarom niet alleen van levens-

Voor sommigen van u zijn bovengenoemde punten vrij logisch. Toch gebeurt het frequent dat deze, toch wel vrij basale puntjes, niet op de i zitten. Het meest gevoerde argument daarvoor is vaak tijd en arbeid. Werken vanuit het dier betekent echter niet per se méér arbeid maar wel een andere manier van werken.

belang voor de biggen, maar geeft u ook het meeste rendement van uw vaccinatiestrategie. Partieel zogen is dus eigenlijk een 'must', zeker met de huidige aantallen levend geboren biggen.

Bijvoeren in de kraam

Een ander aspect in de kraamzorg is het aanleren van de voeropname bij de biggen, met het oog op de overgang na het spenen. Heeft u enig idee hoeveel voer uw biggen in de kraamperiode opnemen? Het is belangrijk dat de biggen voldoende drogestof hebben opgenomen voordat ze gespeend worden. Niet omdat ze het nodig hebben om te groeien; daarvoor hebben ze immers moeders kost. De drogestofopname is wel nodig om de darmpjes vast te trainen op wat er komen gaat na het spenen: geen zeugenmelk en alleen maar 'vreemd voer'. Begin daarom zo vroeg mogelijk met bijvoeren van de biggen, ook al nemen de biggen daadwerkelijk niet veel op. Bij voorkeur frequent en mondjesmaat. Dat wil zeggen: minimaal 2-4 keer per dag een klein handje vol in de eerste 2 weken. Het gaat er om dat we de biggen een soort eetgedrag aanleren dat zij later nodig zullen hebben. In het begin is het veel spelen en knoeien, maar dat geeft niks. Zo hebben onze kinderen het ook geleerd!

Geef in het begin niet te veel in één keer, anders loopt u het risico dat het voer gaat bederven. Gevolg: de biggen vinden het niet lekker en gaan daarna niet meer zo enthousiast op de bak af. Houd ze nieuwsgierig, blijf ze prikkelen. Als de biggen ouder worden zullen ze meer opnemen. De kunst is om dit per toom in te schatten en hier op te voeren.

Beperk het aantal voersoorten, want hiermee creëren we onnodige overgangen. Soms komen we bedrijven tegen waar de biggen al 4 voersoorten gehad hebben voordat ze gespeend worden. Denk weer aan onze kinderen toen ze een baby waren. Bij elke verandering van voeding of elk verkregen tandje hadden ze weer een natte luier. Rust en regelmaat zijn dus heel erg van belang voor de darmgezondheid. Het trainen van de biggen is belangrijk om straks de overgang naar het spenen te vergemakkelijken. We willen namelijk dat de biggen na het spenen gewoon doorvreten en niet eerst stilstaan omdat ze geen raad weten met de brokjes. Het 'toetje' wat we in de kraam verstrekken moet hun hoofdmaaltijd worden.

Spenen

Ook na het spenen hebben de biggen met name in de eerste paar dagen extra aandacht nodig. Zij zijn gewend om tot wel zo keer per dag hun maaltijd bij moeder te nuttigen. Dit valt volledig weg als ze gespeend worden. Daarnaast worden ze ook nog eens gedwongen verplaatst en krijgen ze andere hokgenoten die ze misschien niet eens aardig vinden. Het enige wat op dat moment voor hen herkenbaar is, naast eventuele broers en zussen, is het voer dat ze in de kraamstal kregen. Echter, daar kregen ze het uit een kom, waar ze samen uit konden eten. Nu moeten ze het op eigen houtje, ieder voor zich, gaan zoeken in de voerbak. Om ze hierbij dus te helpen en ze zo snel mogelijk 'aan de gang' te krijgen, is het dus van belang om losse bakken met voer of water (of allebei) in de hokken te plaatsen zodat ze weer gezamenlijk aan tafel kunnen. Een varken blijft immers een kuddedier. Bij voorkeur gebeurt dit 2-4 keer per dag, gedurende de eerste 3-4 dagen.

Streptokokken en oorpuntnecrose

Door de focus op de manier van voeren te leggen in de kraamperiode, proberen we de speendip zo klein mogelijk te maken en op deze manier diarree te voorkomen. Maar diarree is niet het enige probleem dat we hiermee willen aanpakken. Ook risico's op problemen als streptokokken en oorrandnecrose (oorbijten) kunnen we op deze manier proberen te verkleinen.

Oorbijten rondom of vlak na het spenen begint vaak met oorpuntnecrose. Heel soms kunt u al aangetaste (zwarte) oorpuntjes zien vóór het spenen. Sectie van zulke biggen laat soms een beeld zien van oedeemziekte en van oedeemziekte weten we dat dit veelal als gevolg van een infectie is met een *E. coli*-bacterie. Dit wordt weer in gang gezet door een verstoring in de darmflora als gevolg van een niet goed toegepaste voerstrategie in de breedste zin, water inclusief.

Ook streptokokken verdienen de aandacht rondom het spenen. Regelmatig krijgen wij op de praktijk biggen ter sectie aangeboden met het verhaal: 'plots dood, vermoedelijk streptokokken'. En heel vaak luidt de uiteindelijke diagnose: ontsteking van de dunne darmen. Hoe zit dat nou precies?

Diagnose juist stellen

Dit kan verschillende oorzaken hebben. Hebben alle biggen die plotseling dood gaan of die zenuwafwijkingen hebben ook daadwerkelijk een streptokokkeninfectie? *E. coli* kan namelijk een vergelijkbaar beeld geven als streptokokken: hersenvliesontsteking of acute sterfte. Als deze uitval zich beperkt tot een bepaalde periode na het spenen, bijvoorbeeld één week tot drie weken, is dit zeker van belang om naar te kijken. We maken namelijk vaker mee dat we zulke biggen bemonsteren met het idee streptokokken te isoleren – bijvoorbeeld voor aanmaak van een autovaccin – en dat we uiteindelijk voornamelijk niets of *E. coli* aantonen!

Streptokokken kunnen ook secundair een probleem zijn bij een aangetaste darmflora of ontsteking van de dunne darmen. Dat kan weer als gevolg van een verminderde algehele weerstand of als gevolg van darmlekkage bij ontsteking. Overigens kan een verminderde weerstand ook weer aanleiding geven voor andere infecties zoals PRRS, griep of ziekte van Glässer. Echter, evenzeer ligt een virus als PRRS vaak primair aan de basis van een weerstandsdip, maar hier kan via adequate voermaatregelen op geanticipeerd worden.

Vleesvarkens

Hebben we dan uiteindelijk ons best gedaan voor de big, gaat het soms toch nog eens fout bij opleg in de vleesvarkensstal. Ook hier is een goede reiniging en ontsmetting van groot belang. Opvangen in een behaaglijke afdeling geeft de big ook een betere start. Het kost de big dan namelijk minder energie om zichzelf warm te stoken zodat die energie weer in weerstand en groei omgezet kan worden. Om te groeien is uiteraard goed voer en water nodig, maar dit betekent ook: oppassen met overbezetting. Niet alleen geeft dit meer onrust bij de vreet- en drinkplaatsen, maar ook meer stress – en dus weerstandvermindering – en een hogere infectiedruk.

Behaaglijkheid zit niet alleen in een warm hok, maar ook in een tochtvrije afdeling. Zorg ook dat de klimaatinstellingen kloppen, vooral in de herfst en het voorjaar, met hun koude nachten. Laat de instellingen ten minste twee maal per jaar nalopen door een klimaatdeskundige, en laat vervolgens iedereen van alle knopjes afblijven. Ook hier geldt: voldoende aandacht in het begin geeft veel voldoening in het verdere verloop!

Voor sommigen van u zijn bovengenoemde punten vrij logisch. Toch gebeurt het frequent dat deze, toch wel vrij basale puntjes, niet op de i zitten. Het meest gevoerde argument daarvoor is vaak tijd en arbeid. Werken vanuit het dier betekent echter niet per se méér arbeid maar wel een andere manier van werken. Als u hiermee uiteindelijk minder hoeft bij te sturen in geval van problemen, levert dit uiteindelijk ook een tijdsbesparing op. Gewoon door terug te gaan naar de basis en met wat extra TLC: tender, love and care!

